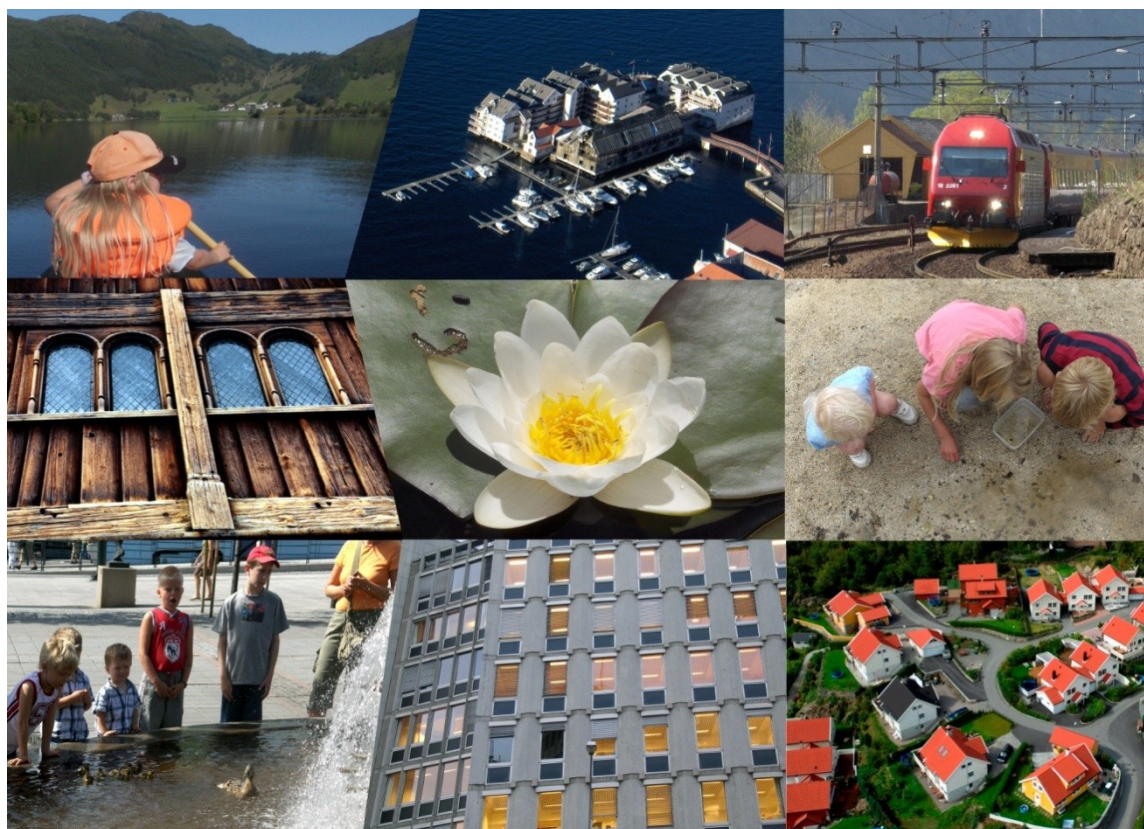

NORSK ÅRSRAPPORT 2010

NORDISK PLANMYNDIGHETSMØTE 2010

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Innhold

1	Overordnede rammer	3
2	Om planavdelingen	5
3	Lovutvikling	7
4	Regional planlegging	9
5	Kommunal planlegging	12
6	Konsekvensutredninger	17
7	Kompetanse, formidling og forskning	18
8	By- og tettstedsplanlegging	20
9	Planlegging utenfor byer og tettsteder	28
10	Andre utviklingsprosjekter	34
11	Elektronisk plansaksbehandling og digitale kartdata	39

Norske arealer (Statistisk sentralbyrå)

- Med et landareal på 305 470 km² og nesten 4,8 millioner bosatte har Norge, nest etter Island, den laveste folketettheten i Europa med 16 innbyggere per km². Hardt klima, tynt jordsmonn og vanskelige terrengforhold gjør at store deler av landet ikke er nyttet til bosetting eller jordbruk.
 - Nærmere 80 prosent av folket bor i tettsteder, der folketettheten er 1 595 bosatte per km². Mye av presset på arealene er derfor lokalisert til tettsteder og omkringliggende produktive jord- og skogområder. Men også i mange område med spredt bosetting øker presset på grunn av vegbygging, hytteutbygging, framføring av kraftlinjer mm.
 - Konsentrasjon av befolkningen gir også mulighet for miljøgevinster. Konsentrert bosetting gir redusert energibruk til transport og bosetting, bedre tilbud av opparbeidede leke- og rekreasjonsarealer og andre fellesgoder i nærområdet (samt mer effektive løsninger på vann-, avløps- og avfallsordninger).
 - Endringer i arealbruken fører til endringer i kulturlandskapet og nærmiljøet. Dette betyr mye både for helse og livskvalitet hos mennesker, for det økonomiske potensialet av arealene og for naturens produksjonsevne og økologiske kvaliteter.
-

1 Overordnede rammer

Rød-grønn regjering

Siden Stortingsvalget 2005 har Norge vært styrt av en rød-grønn flertallsregjering utgått av Arbeiderpartiet (Ap), Sosialistisk Venstreparti (SV) og Senterpartiet (Sp), med Jens Stoltenberg (Ap) som statsminister. Miljø- og utviklingsminister er Erik Solheim fra SV. Samme regjeringen fortsatte etter stortingsvalget høsten 2009.

Nasjonal arealpolitikk

St.meld. nr. 26 (2006-2007)
Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand gir hovedtrammene for den nasjonale arealpolitikken.

St.meld. nr. 26 (2006-2007)

Regjeringens miljøpolitikk
og rikets miljøtilstand

Forvaltningsnivåene

Miljøverndepartementet forvalter plandelen av plan- og bygningsloven, mens Kommunal- og

regionaldepartementet forvalter byggesaksdelen av plan- og bygningsloven.

Landet er delt inn i 19 fylker og 430 kommuner.

Kommunene er svært ulike både når det gjelder geografi, areal og folketall. Over halvparten av kommunene har mindre enn 5 000 innbyggere, og 12 kommuner har over 50 000 innbyggere.

I ny plan- og bygningslov er det forutsatt at staten hvert fjerde år skal lage et dokument med *nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*.

Det er ikke noe plandirektorat i Norge, departementet utfører derfor selv direktoratsoppgaver knyttet til samfunnsplanlegging. For øvrig utfører Miljøverndepartementets underliggende direktorater *Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Klima- og forurensningsdirektoratet* og *Statens kartverk* oppgaver knyttet til planlegging innenfor sine ansvarsområder.

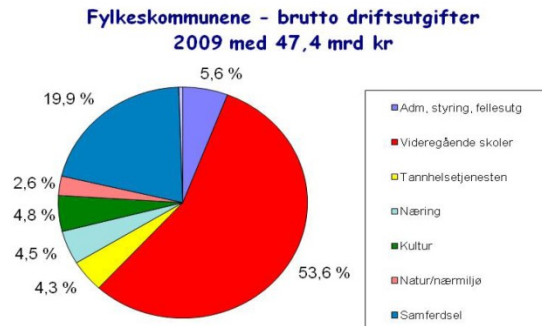

På regionalt nivå er oppgavene fordelt mellom fylkeskommunene og fylkesmennene.

Fylkeskommunene styres av Fylkestinget, som velges ved direkte valg samtidig med kommunestyrene. De har ansvaret for regional utvikling og planlegging, samferdsel, videregående skoler, kultur og kulturminnevern. Fylkeskommunene har ansvaret for planfaglig veiledning overfor kommunene. De samarbeider med de statlige fylkesmennene om denne oppgaven.

Fra 1.1.2010. overtok fylkeskommunene ansvaret for riksvegene, som utgjør ca. 80% av vegnettet. Fylkeskommunen fikk også en styrket rolle i regional

planlegging og i forhold til klimautfordringen. Fylkeskommunene har også overtatt oppgaver bl.a. knyttet til landbruk, friluftsliv og verdiskaping.

Fylker driftsutgifter 2009(KS).

De statlige *fylkesmennene* har ansvaret for å følge opp og samordne statens ulike oppgaver i fylket, blant annet knyttet til landbruk, miljøvern, skole m.v. Fylkesmennene har kontroll- og oppfølgingsansvar overfor kommunene. De står for planjuridisk veiledning til kommunene. Klagebehandling etter plan- og bygningsloven er delegert til fylkesmannen fra Miljøverndepartementet. I plansakene er det et utstrakt samarbeid mellom fylkesmenn og fylkeskommuner om oppfølgingen av plan- og bygningsloven i kommunene.

2 Om planavdelingen

Organisasjon

Miljøverndepartementet har seks avdelinger: Avdeling for internasjonalt samarbeid, Avdeling for klima og forurensning, Avdeling for naturforvaltning, Avdeling for kulturminneforvaltning, Avdeling for

organisasjon og økonomi og vår egen Avdeling for regional planlegging.

Avdelingen har hovedansvaret for nasjonale utviklings- og informasjonsoppgaver knyttet til samfunns- og arealplanlegging, og samarbeider tett med fylkesmennene og fylkeskommunene om disse

oppgavene. Avdelingen behandler også regionale planer og kommunale planer med innsigelse, samt klagesaker som ikke blir avgjort hos fylkesmannen. Avdelingen har også ansvar for lovverk og infrastruktur for arealdata, eiendomsinformasjon og tinglysing av fast eiendom.

Avdelingen ledes av ekspedisjonssjef Jarle Jensen.

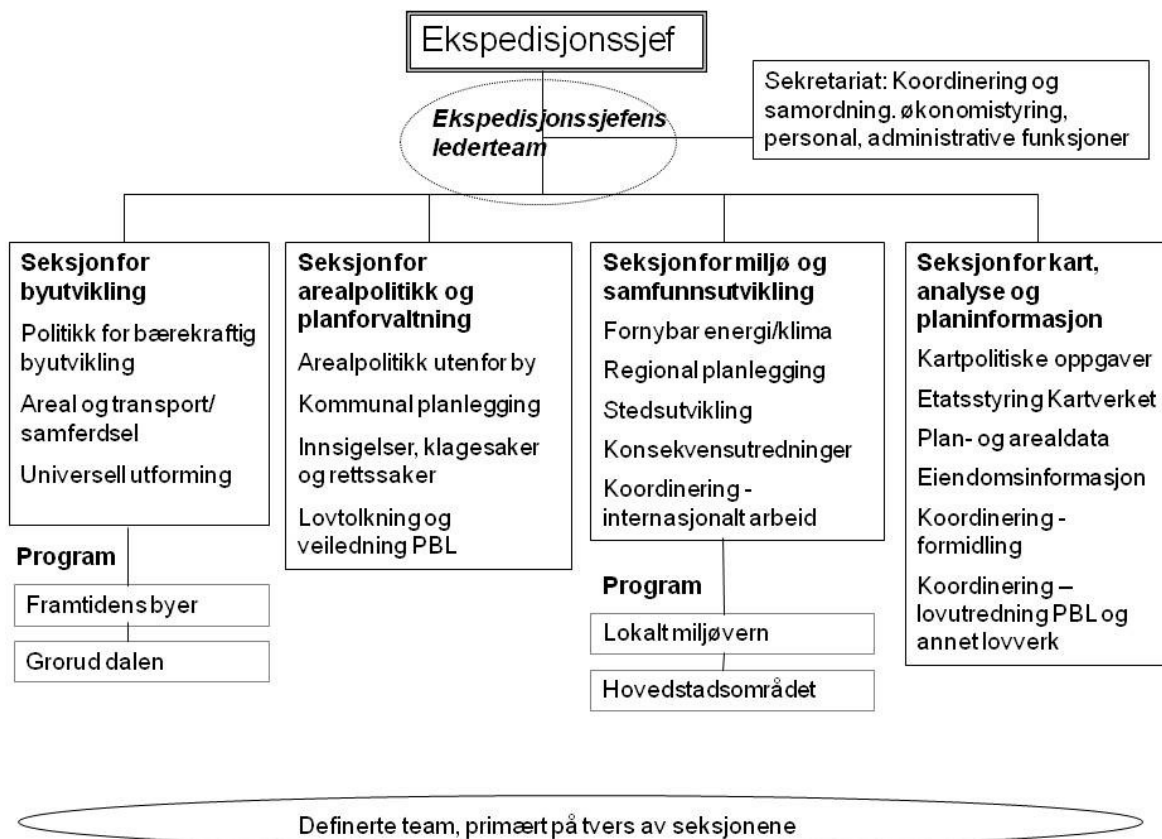
Fra 1.oktober 2009 fikk avdelingen ny struktur. Målet har vært å skape en mer robust organisasjonsform for avdelingen. For å sikre effektiv og kvalitetsmessig god utførelse av oppgavene, samt ryddig og god samhandling internt og i relasjon til viktige aktører eksternt. I tillegg skal omleggingen styrke systematisk og offensiv formidling av resultater, kreativitet og vår evne til fremtidig fornyelse.

Avdelingen består fortsatt av fire seksjoner, men med en annen inndeling enn tidligere. Det er blitt etablert en ny *seksjon for miljø og samfunnsutvikling* (MOS) med ansvar for fornybar energi/klima, regional planlegging, stedsutvikling, konsekvensutredninger, koordinering av internasjonalt arbeid, og prosjektene Lokalt miljøvern og Plansamarbeid i hovedstadsområdet. Seksjonen er ledet av avdelingsdirektør Guri Ulltveit-Moe.

Arbeidet med bærekraftig byutvikling har blitt klarere avgrenset ved at ansvar for byutvikling og programmene Framtidens byer og Miljøsone Groruddalen nå faller inn under *seksjon for byutvikling* (BY). Seksjonens ansvarsområder er ellers politikk for bærekraftig byutvikling, areal og transport/samferdsel og universell utforming. Seksjonen er ledet av avdelingsdirektør Marit Kleveland

Den nye *seksjon for kart, analyse og planinformasjon* (KAP) har ansvar for kartpolitiske oppgaver, etatsstyring av Statens Kartverk, plan- og arealdata, eiendomsinformasjon, formidling og koordinering av lovutredning knyttet til PBL og annet lovverk. Fra 1. juli 2010 er ansvaret for tinglysing av fast eiendom overført hit fra Justis og politidepartementet. Seksjonen er ledet av avdelingsdirektør Kari Strande

Mesteparten av arbeidet fra den tidligere kommunalseksjonen ER videreført i *seksjon for arealpolitikk og planforvaltning* (SAP) med ansvar for arealpolitikk utenfor by, kommunal planlegging, innsigelsessaker, klagesaker og rettssaker, lovtolkning og veiledning knyttet til PBL. Seksjonen er ledet av avdelingsdirektør Bjørn Casper Horgen

3 Lovutvikling

Plandelen i plan- og bygningsloven trådte i kraft 1.7.2009.
Byggesaksdelen trådte i kraft 1. juli 2010. Den er utarbeidet av Kommunal- og regionaldepartementet).
De viktigste endringene er:

Gebyr for regelbrudd

Kommunene får et nytt sanksjonsmiddel overfor de som ikke følger lover og regler, og kan pålegge gebyr på inntil 400.000 kroner. Samtidig blir straffene økt, slik at de verste lovbrudene kan gi fengsel i to år eller høye bøter. Bygging for nær nabogrense, dårlig sikring ved grunnarbeidet, bygging uten å søke og

bruk av loft som bolig uten løyve er eksempler på hva som kan gi gebyr.

Obligatorisk med radonsperre

Det blir obligatorisk med radonsperre i nye bygninger der mennesker oppholder seg. Det vil blant annet gjelde nye skoler, barnehager, kontorbygg og boliger. Radon er vanligste årsaken til lungekreft etter røyking. Hvert år medvirker radon til at ca 300 dør av lungekreft i Norge. For en enebolig på 100 m² koster en radonsperre vel 17 000 kroner.

Krav om ferdigattest gir økt trygghet for forbrukeren

Viss du bygger, bygger på eller kjøper en helt ny bolig, skal du ha ferdigattest som viser at bygget er satt opp i tråd med byggtillatelse og byggereglene. Med den nye plan- og bygningsloven, kan kommunen pålegge at feil og mangler rettes i 5 år etter at ferdigattest er gitt. Slik vil bedriftene kunne holdes ansvarlige for byggefeil i opp til 5 år.

Strengere krav til energiforsyning

Det blir forbud mot å installere oljekjel i alle nye bygg. Samtidig blir det krav om at minimum 60 prosent av oppvarmingsbehovet i bygg som er større enn 500 m² må dekkes med annet enn elektrisitet, olje og gass (fossile brensel). De nye kravene åpner for visse unntak. Det gjeld blant annet

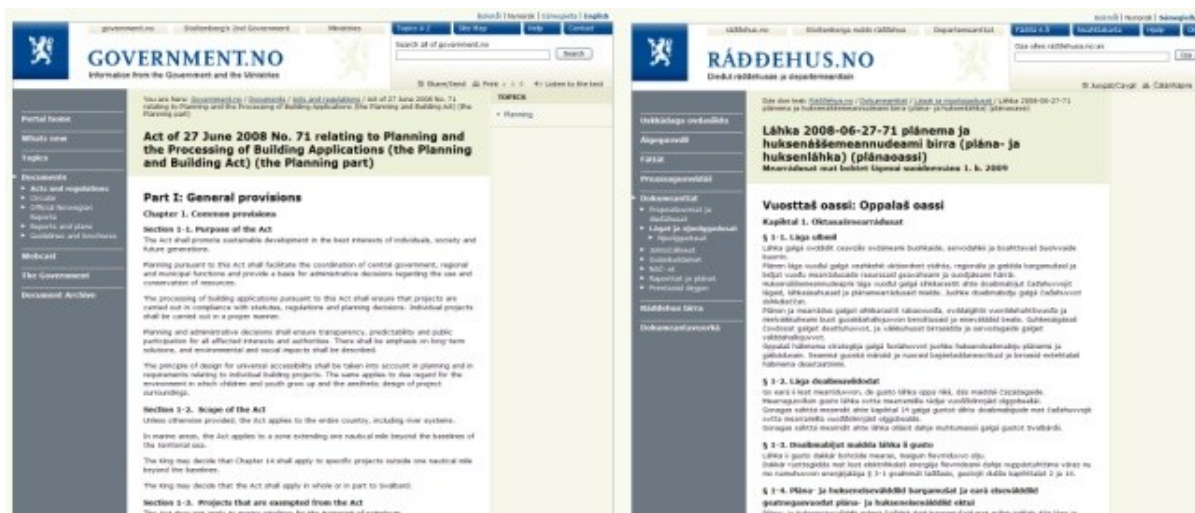
der naturforhold gjør det praktisk umulig å oppfylle kravene, eller i boliger med særlig lavt varmebehov.

Nye heiskrav

Det blir obligatorisk å montere heis i alle nye arbeids- og publikumsbygg som har to eller flere etasjer og i nye boligblokker som har tre eller flere etasjer. I bygg som er tre etasjer eller høyere, skal heisen ha plass til en sykebåre. De nye heiskravene gjelder ikke for eneboliger, rekkehus og andre småhus.

Tilgjenge for rullestol på bad

De nye byggereglene krever at alle nye boliger skal ha minst ett bad med toalett som er tilgjengelig for rullestol. Da må badet ha en størrelse på minimum 4 m².

Plandelen av plan- og bygningsloven er tilgjengelig på engelsk og samisk.

Geodatalov

Stortinget vedtok i juni 2010 en egen geodatalov. Loven skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål. Loven vil bidra til å styrke samarbeidet om deling av geodata mellom virksomheter med offentlige oppgaver, og sikre videre utvikling og drift av den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon.

Loven gjennomfører europaparlaments- og rådssdirektiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE).

Loven omhandler de mer prinsipielle sidene knyttet til koordineringen av den geografiske infrastrukturen, herunder deling av geodata og tilgang til geodatatjenester.

Detaljerte og tekniske bestemmelser om infrastrukturen og datainnhold er det mest hensiktsmessig å gi i form av forskrifter. Departementet legger til grunn at den praktiske gjennomføringen av samarbeidet om infrastrukturen i hovedsak organiseres gjennom forvaltningssamarbeidet Norge digitalt på avtalebasert grunnlag som i dag. Loven bidrar derfor i praksis til en sterkere formalisering av Norge digitalt samarbeidet.

Matrikkellov

Ny matrikkellov trådte i kraft i januar 2010. Loven skal sikre tilgang til viktige eiendomsopplysninger ved at det blir ført et sentralt, ensartet og pålitelig register (matrikkelen) over alle faste eiendommer i landet, herunder bygninger, boliger og adresser, og at grenser og eiendomsforhold blir klarlagt. Registeret inneholder derfor også nøyaktige eiendomskart.

Det nye regelverket stiller nye krav til saksbehandling, gjennomføring av oppmålingsforretninger og føring av matrikkelen. Det blir bl.a. satt strengere krav til tidsfrister for fullføring av rekvirerte oppmålingsforretninger, og strengere krav til dokumentasjonen som skal ligge til grunn for føringer i matrikkelen. Dersom fastsatte tidsfrister oversittes, kan dette medføre avkortning i gebyrene.

Fylkesmannen kan eventuelt også vedta å la oppmålingsforretningen bli utført for kommunens regning. Loven introduserer nye sakstyper, bl.a. åpnes det for å matrikulere ny anleggseiendom og registrere eksisterende jordsameie. Kommunens ansvar for oppmåling og matrikulering av eiendom videreføres som i dag.

Kommunen er ansvarlig for at oppmålingsforretninger i kommunen blir utført i samsvar med kravene i matrikkellova og matrikkelforskriften. Det gjelder også når kommunen lar andre utføre forretninger på sine vegne. Alle oppmålingsforretninger skal utføres i henhold til god landmålerskikk. Kommunen må derfor sørge for at oppmålingsforretningene blir utført av kompetent personale. Miljøverndepartementet anbefaler at landmåler minst har treårig høyere utdanning som bachelor i landmåling og eiendomsutforming eller tilsvarende realkompetanse. Person som skal føre opplysninger i matrikkelen, skal ha gjennomført Statens kartverk sitt kurs i matrikkelføring. Matrikkelsystemet er basert på moderne teknologi, som muliggjør enkel utvikling av data via web-services.

For lovtekst og utfyllende merknader, se www.planlegging.no. Se også vedlegg til årsrapporten: *Planlegging etter plan- og bygningsloven*. Veileder.

4 Regional planlegging

Regional planstrategi

Innen et år etter hvert fylkes- og kommunevalg skal regional planmyndighet (fylkeskommunene) utarbeide en regional planstrategi i samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som berøres av planarbeidet.

Planstrategien skal bl.a.:

- redegjøre for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer
- Vurdere hvordan utfordringene skal følges opp, og hvilke planer som bør utarbeides – regionale eller interkommunale
- klargjøre hvilke myndigheter, statsetater og andre som bør delta i planprosess og gjennomføring

De første regionale planstrategiene skal etter loven utarbeides etter valget høsten 2011. Flere fylker har likevel begynt arbeidet, og 4-5 fylker har allerede vedtatt første generasjons planstrategier. Fokus i disse har vært på klima og energi, samferdsel og kommunikasjoner, bærekraftig ressursutnyttelse, kompetanse og næringsutvikling og livskvalitet og helse.

Planstrategiene skal godkjennes av Kongen i statsråd. Godkjent planstrategi vil forplikte alle berørte myndigheter til å delta i gjennomføringen av strategien, og til å legge strategien til grunn for sin egen virksomhet.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Hvert fjerde år skal det utarbeides et dokument med *nasjonale forventninger* til den regionale og kommunale planleggingen.

Forventningene vil samle regjeringens forventninger til planleggingen i ett dokument, og vil også være grunnlag for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen regionalt og lokalt. Det første dokumentet med nasjonale forventninger skal foreligge innen 1. juli 2011. Arbeidet er sommeren 2010 i en oppstartsfasen.

Regional plan

Etter de nye bestemmelsene om regional planlegging er det ikke lenger plikt til å utarbeide en heldekkende fylkesplan i hver valgperiode. I stedet skal fylkeskommunene utarbeide regionale planer etter behov. Regionale planer kan utarbeides for et helt fylke, for delområder eller for særskilte tema. De regionale planene skal inneholde et handlingsprogram for gjennomføringen.

Regionale planer kan egengodkjennes av fylkestinget dersom det ikke foreligger konflikter med statlige myndigheter eller kommuner.

Regionale planbestemmelser

Planene kan ha retningslinjer for arealbruk. I tilknytning til retningslinjene kan fylkestinget innføre regionale planbestemmelser som gjør retningslinjene juridisk bindende for lokale myndigheter og utbyggere. De vil gjelde for inntil 10 år, med mulighet for forlengelse.

Interkommunalt samarbeid

Det er innført nye bestemmelser om interkommunalt plansamarbeid. Dette kan i noen tilfeller være et alternativ til en regional plan. Bestemmelsene omfatter organisering av planarbeidet, planinnhold og planprosess, og

hvordan uenighet mellom partene kan løses. Vedtak av interkommunale planer gjøres i de respektive kommunestyrene, og kan ikke delegeres til annet organ.

Nettverk

Det er dannet en *utviklingsring* som skal få fram eksempler på arbeidet med regionale planstrategier – prosess, innhold og utforming. Fire fylkeskommuner og Kommunenes sentralforbund (KS) deltar i samarbeidet sammen med Fornyings- og arbeidsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet.

På sentralt statlig nivå er det nedsatt en arbeidsgruppe som ser nærmere på de regionale statsetatenes og fylkesmennenes rolle og oppgaver i regional planlegging. Arbeidsgruppen vurderer bl.a.:

- tiltak som kan stimulere og styrke samarbeidet mellom fylkesmannen,

regional statsforvaltning og fylkeskommunen

- forslag til hvordan sektordepartementene kan legitimere sine regionale etater som statlige partnere i arbeidet med å tilpasse nasjonal sektorpolitikk til regionale forutsetninger og behov
- forslag til hvordan fylkesmannens statlige samordningsrolle i denne sammenheng kan utvikles videre

Statlige og fylkeskommunale instanser og aktører som jobber med regional planlegging, deltar i et *nasjonalt nettverk* for regional planlegging og utvikling. Det er samlinger i nettverket to ganger årlig. Hensikten med samlingene er å formidle nasjonal politikk, formidle ny kunnskap, utveksle erfaringer og vedlikeholde samarbeidet mellom regionale planleggere. En av de årlige samlingene holdes i ett av fylkene i Norge og legger vekt på eksempler derfra.

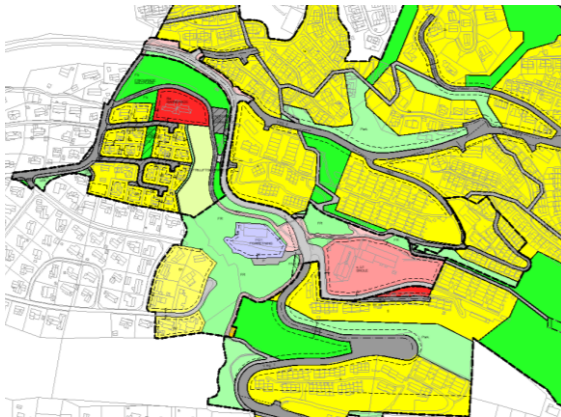
Plantemaer	Antall FK som har en eller flere slike planer
Samordnet plan for areal / transportplanlegging eller utbyggingsmønster	16
Planer for kulturminner og kulturmiljø	11
Planer for friluftsliv	11
Planer for kystsonen	10
Planer for klima / energi	6
Planer for vindkraft	3
Planer for universell utforming	7
Planer for vassdrag	6
Planer for fjellområder	6
Planer for grønnstruktur	5
Planer for biologisk mangfold	3

Tematiske fylkesdelplaner innen ulike temaer (Kilde: SSB)

5 Kommunal planlegging

Fortsatt mange reguleringsplaner

De økonomiske nedgangstidene har ført til at antallet vedtatte bebyggelsesplaner, som er det mest detaljerte plannivået i Norge, i følge KOSTRA-tall har gått ned de siste årene fra 330 i 2007, til 226 i 2008 og 204 i 2009. Antallet reguleringsplaner har gått noe opp igjen i 2009 til 1983 vedtatte planer, mot 1935 i 2008 og 2100 i 2007. Andelen private planer har gått litt ned, til 74%. Tallene viser at det opprettholdes en stor planaktivitet selv om byggevirksomheten i en periode stoppet opp flere steder. Vi ser nå at aktiviteten er på veg oppover i flere områder, særlig på boligsida. Prisen nedgang på fritidsboliger gjør at flere prosjekter blir utsatt eller ikke iverksatt.

Kommuneplanaktiviteten opp

Antall kommuneplaner eller -delplaner for areal økte fra 98 i 2008 til 115 i 2009. I 2007 ble det vedtatt 196 slike planer. Det er forventet at mange kommuner har avventet ny plan- og bygningslov, og at antallet nye kommuneplaner vil øke igjen når den nye loven nå er vedtatt.

I 2009 hadde 423 av landets kommuner en gjeldende arealdel til kommuneplanen. Av disse var 201 vedtatt i løpet av de siste fire årene (2006-2009). Av disse 201 planene ble 31 vedtatt i 2009, 30 i 2008, 85 i 2007 og 55 i 2006.

Gjennomsnittlig alder på arealdelen er 5 år. Situasjonen varierer mye i landet. Det er særlig kommuner med stort areal, lite folketall og fraflytting som mangler et oppdatert plangrunnlag. I disse kommunene er det også liten eller ingen plankompetanse i kommunene.

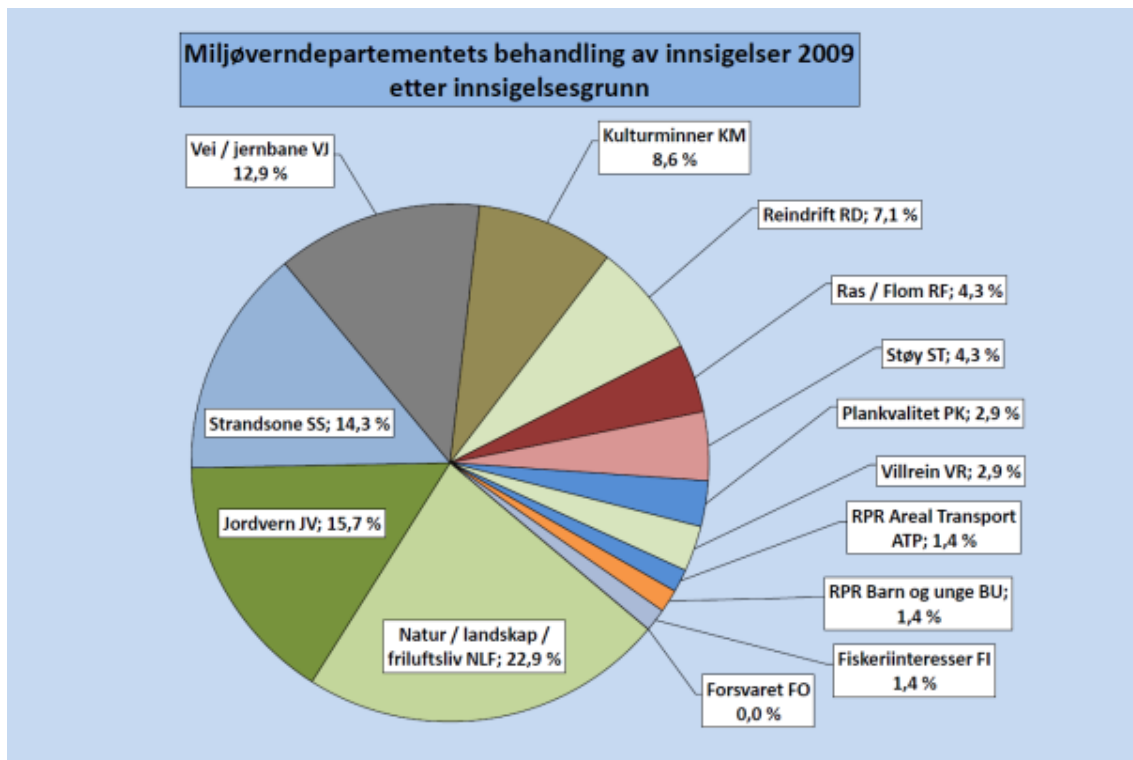
I forbindelse med ny plan- og bygningslov er det en utfordring å bygge opp kapasitet, kompetanse og motivasjon til at alle kommuner får en oppdatert og god kommuneplan-situasjon.

Statlige og regionale interesser

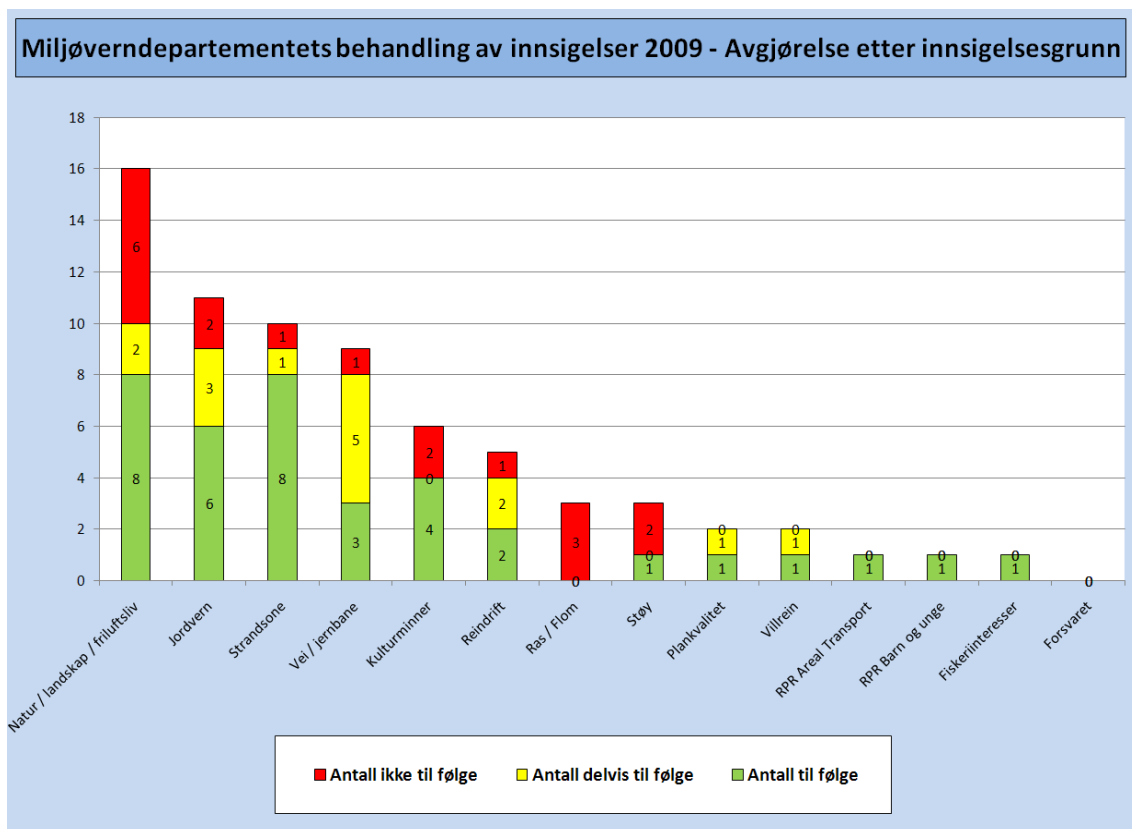
Når arealplaner vurderes å være i strid med nasjonale eller viktige regionale interesser, kan statlige og regionale myndigheter fremme innsigelse mot planene. Ca. 47 % av alle kommuneplaner ble møtt med slik innsigelse i 2009, og ca. 23 % av regulerings- og bebyggelsesplanene. Hoveddelen av disse innsigelsene blir løst lokalt gjennom planprosessen, enten gjennom forhandlinger i de *planfora* som er etablert for samhandling i plansaker i de fleste fylkeskommuner, eller gjennom *mekling* hos fylkesmannen. 37 kommunale innsigelsessaker ble avgjort av Miljøverndepartementet i 2008, altså ca. 1,6 % av det samlede antall planer. Disse sakene er likevel ofte prinsipielt viktige saker, som gir uttrykk for regjeringens arealpolitikk på ulike områder.

Konflikttemaer i arealplanene

Særlig fokuserte konflikttemaer i de kommunale planene har vært forholdet til strandsonen langs sjø og ferskvann, lokalisering av riksveger, jordvern, sikring av villreinens leveområder, kulturminner, friluftsliv og landskap, reindrift og kjøpesentersaker.

Oversikt over innsigelsessaker etter innsigelsesgrunn 2009.

Behandling av innsigelser i 2009 etter grunn.

Elektronisk plansaksbehandling og digitale kartdata

Digitale stedsdata er sentrale i all plansaksbehandling og miljøforvaltning og tilgjengeliggjøring og deling av slike data blir stadig enklere. Det europeiske Inspiredirektivet pålegger deling av slike data mellom offentlige myndigheter gjennom tilrettelagte tjenester, metadata og standardisering. I juni 2010 vedtok Stortinget en egen Geodatalov for implementeringen av direktivet og for formalisering av samarbeidet Norge digitalt. Planregister og plandata inngår som tema i dette samarbeidet.

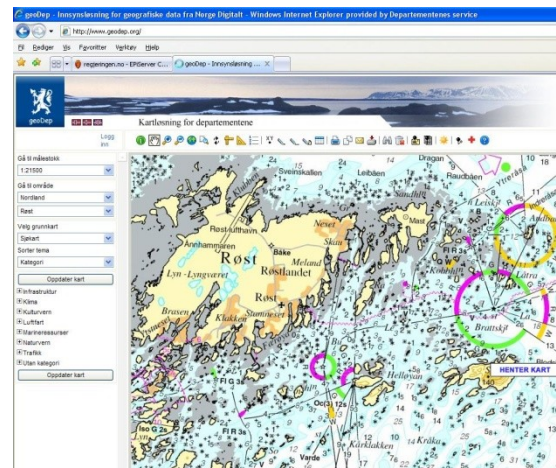
For mer informasjon se http://www.statkart.no/Norge_digitalt/Norsk/Plandata/

Formål	Kode	Eksempel på område	Eksempel på område	Eksempel på område
1. Beredning og utvalg	1000	1000000	1000000	1000000
Beregning og utvalg	1001	1001000	1001000	1001000
Beregning og utvalg	1002	1002000	1002000	1002000
Beregning og utvalg	1003	1003000	1003000	1003000
Beregning og utvalg	1004	1004000	1004000	1004000
Beregning og utvalg	1005	1005000	1005000	1005000
Beregning og utvalg	1006	1006000	1006000	1006000
Beregning og utvalg	1007	1007000	1007000	1007000
Beregning og utvalg	1008	1008000	1008000	1008000
Beregning og utvalg	1009	1009000	1009000	1009000
Beregning og utvalg	1010	1010000	1010000	1010000
Beregning og utvalg	1011	1011000	1011000	1011000
Beregning og utvalg	1012	1012000	1012000	1012000
Beregning og utvalg	1013	1013000	1013000	1013000
Beregning og utvalg	1014	1014000	1014000	1014000
Beregning og utvalg	1015	1015000	1015000	1015000
Beregning og utvalg	1016	1016000	1016000	1016000
Beregning og utvalg	1017	1017000	1017000	1017000
Beregning og utvalg	1018	1018000	1018000	1018000
Beregning og utvalg	1019	1019000	1019000	1019000
Beregning og utvalg	1020	1020000	1020000	1020000
Beregning og utvalg	1021	1021000	1021000	1021000
Beregning og utvalg	1022	1022000	1022000	1022000
Beregning og utvalg	1023	1023000	1023000	1023000
Beregning og utvalg	1024	1024000	1024000	1024000
Beregning og utvalg	1025	1025000	1025000	1025000
Beregning og utvalg	1026	1026000	1026000	1026000
Beregning og utvalg	1027	1027000	1027000	1027000
Beregning og utvalg	1028	1028000	1028000	1028000
Beregning og utvalg	1029	1029000	1029000	1029000
Beregning og utvalg	1030	1030000	1030000	1030000
Beregning og utvalg	1031	1031000	1031000	1031000
Beregning og utvalg	1032	1032000	1032000	1032000
Beregning og utvalg	1033	1033000	1033000	1033000
Beregning og utvalg	1034	1034000	1034000	1034000
Beregning og utvalg	1035	1035000	1035000	1035000
Beregning og utvalg	1036	1036000	1036000	1036000
Beregning og utvalg	1037	1037000	1037000	1037000
Beregning og utvalg	1038	1038000	1038000	1038000
Beregning og utvalg	1039	1039000	1039000	1039000
Beregning og utvalg	1040	1040000	1040000	1040000
Beregning og utvalg	1041	1041000	1041000	1041000
Beregning og utvalg	1042	1042000	1042000	1042000
Beregning og utvalg	1043	1043000	1043000	1043000
Beregning og utvalg	1044	1044000	1044000	1044000
Beregning og utvalg	1045	1045000	1045000	1045000
Beregning og utvalg	1046	1046000	1046000	1046000
Beregning og utvalg	1047	1047000	1047000	1047000
Beregning og utvalg	1048	1048000	1048000	1048000
Beregning og utvalg	1049	1049000	1049000	1049000
Beregning og utvalg	1050	1050000	1050000	1050000
Beregning og utvalg	1051	1051000	1051000	1051000
Beregning og utvalg	1052	1052000	1052000	1052000
Beregning og utvalg	1053	1053000	1053000	1053000
Beregning og utvalg	1054	1054000	1054000	1054000
Beregning og utvalg	1055	1055000	1055000	1055000
Beregning og utvalg	1056	1056000	1056000	1056000
Beregning og utvalg	1057	1057000	1057000	1057000
Beregning og utvalg	1058	1058000	1058000	1058000
Beregning og utvalg	1059	1059000	1059000	1059000
Beregning og utvalg	1060	1060000	1060000	1060000
Beregning og utvalg	1061	1061000	1061000	1061000
Beregning og utvalg	1062	1062000	1062000	1062000
Beregning og utvalg	1063	1063000	1063000	1063000
Beregning og utvalg	1064	1064000	1064000	1064000
Beregning og utvalg	1065	1065000	1065000	1065000
Beregning og utvalg	1066	1066000	1066000	1066000
Beregning og utvalg	1067	1067000	1067000	1067000
Beregning og utvalg	1068	1068000	1068000	1068000
Beregning og utvalg	1069	1069000	1069000	1069000
Beregning og utvalg	1070	1070000	1070000	1070000
Beregning og utvalg	1071	1071000	1071000	1071000
Beregning og utvalg	1072	1072000	1072000	1072000
Beregning og utvalg	1073	1073000	1073000	1073000
Beregning og utvalg	1074	1074000	1074000	1074000
Beregning og utvalg	1075	1075000	1075000	1075000
Beregning og utvalg	1076	1076000	1076000	1076000
Beregning og utvalg	1077	1077000	1077000	1077000
Beregning og utvalg	1078	1078000	1078000	1078000
Beregning og utvalg	1079	1079000	1079000	1079000
Beregning og utvalg	1080	1080000	1080000	1080000
Beregning og utvalg	1081	1081000	1081000	1081000
Beregning og utvalg	1082	1082000	1082000	1082000
Beregning og utvalg	1083	1083000	1083000	1083000
Beregning og utvalg	1084	1084000	1084000	1084000
Beregning og utvalg	1085	1085000	1085000	1085000
Beregning og utvalg	1086	1086000	1086000	1086000
Beregning og utvalg	1087	1087000	1087000	1087000
Beregning og utvalg	1088	1088000	1088000	1088000
Beregning og utvalg	1089	1089000	1089000	1089000
Beregning og utvalg	1090	1090000	1090000	1090000
Beregning og utvalg	1091	1091000	1091000	1091000
Beregning og utvalg	1092	1092000	1092000	1092000
Beregning og utvalg	1093	1093000	1093000	1093000
Beregning og utvalg	1094	1094000	1094000	1094000
Beregning og utvalg	1095	1095000	1095000	1095000
Beregning og utvalg	1096	1096000	1096000	1096000
Beregning og utvalg	1097	1097000	1097000	1097000
Beregning og utvalg	1098	1098000	1098000	1098000
Beregning og utvalg	1099	1099000	1099000	1099000
Beregning og utvalg	1100	1100000	1100000	1100000

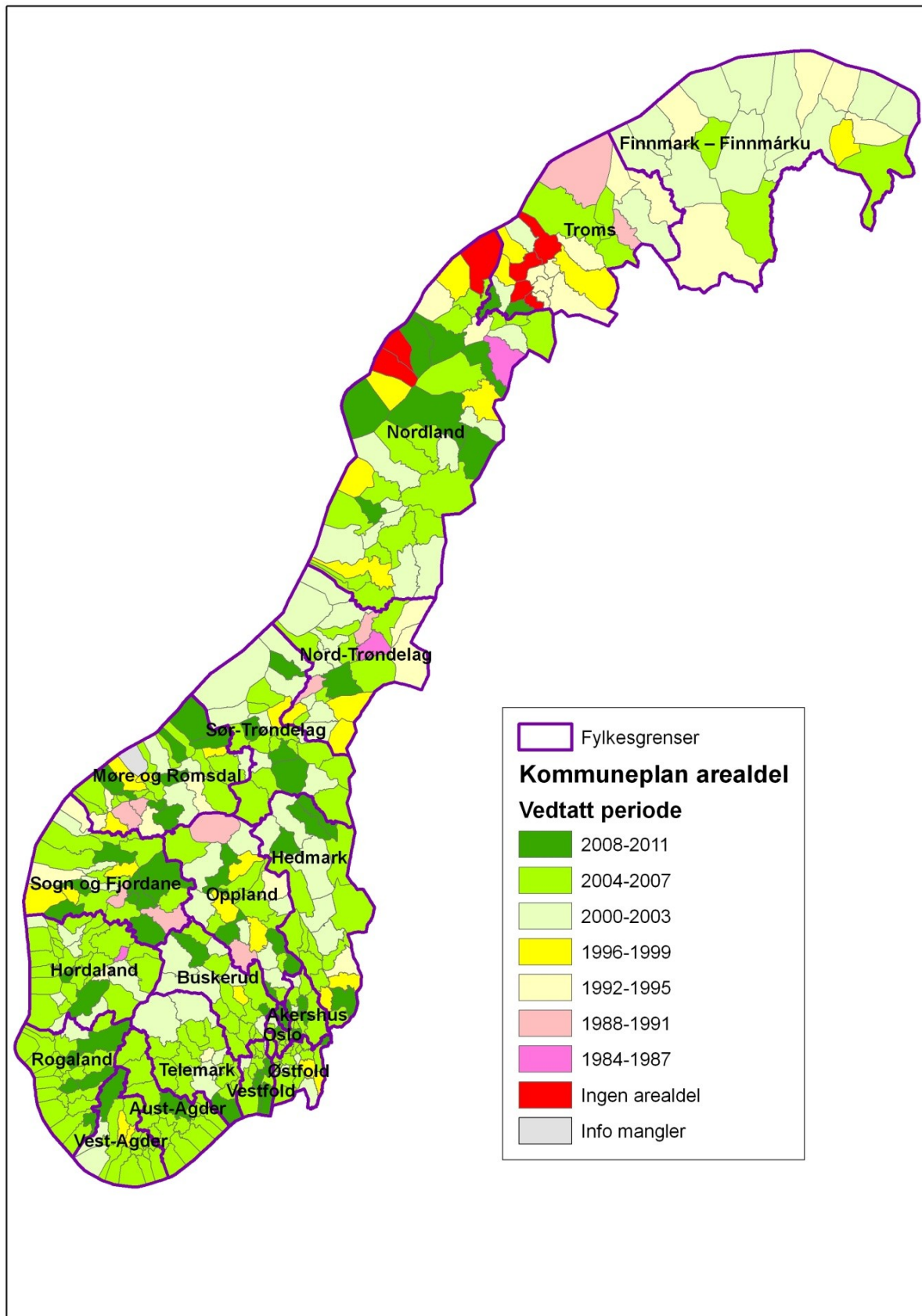
Det er utarbeidet veiledning og standarder for framstilling av planer og digitalt planregister. Samarbeidet med Statens bygningstekniske etat (BE) er videreført for tilrettelegging av elektronisk framstilling og innsending av private planer. Ny matrikkellov trådte i kraft i januar 2010 og stiller store krav til kommunene for registrering og

kvalitetssikring av opplysninger om fast eiendom, adresser og bygninger. Kompetansebygging i kommunene både på dette området og på hele planområdet har fokus i planavdelingen nå i 2010 og framover.

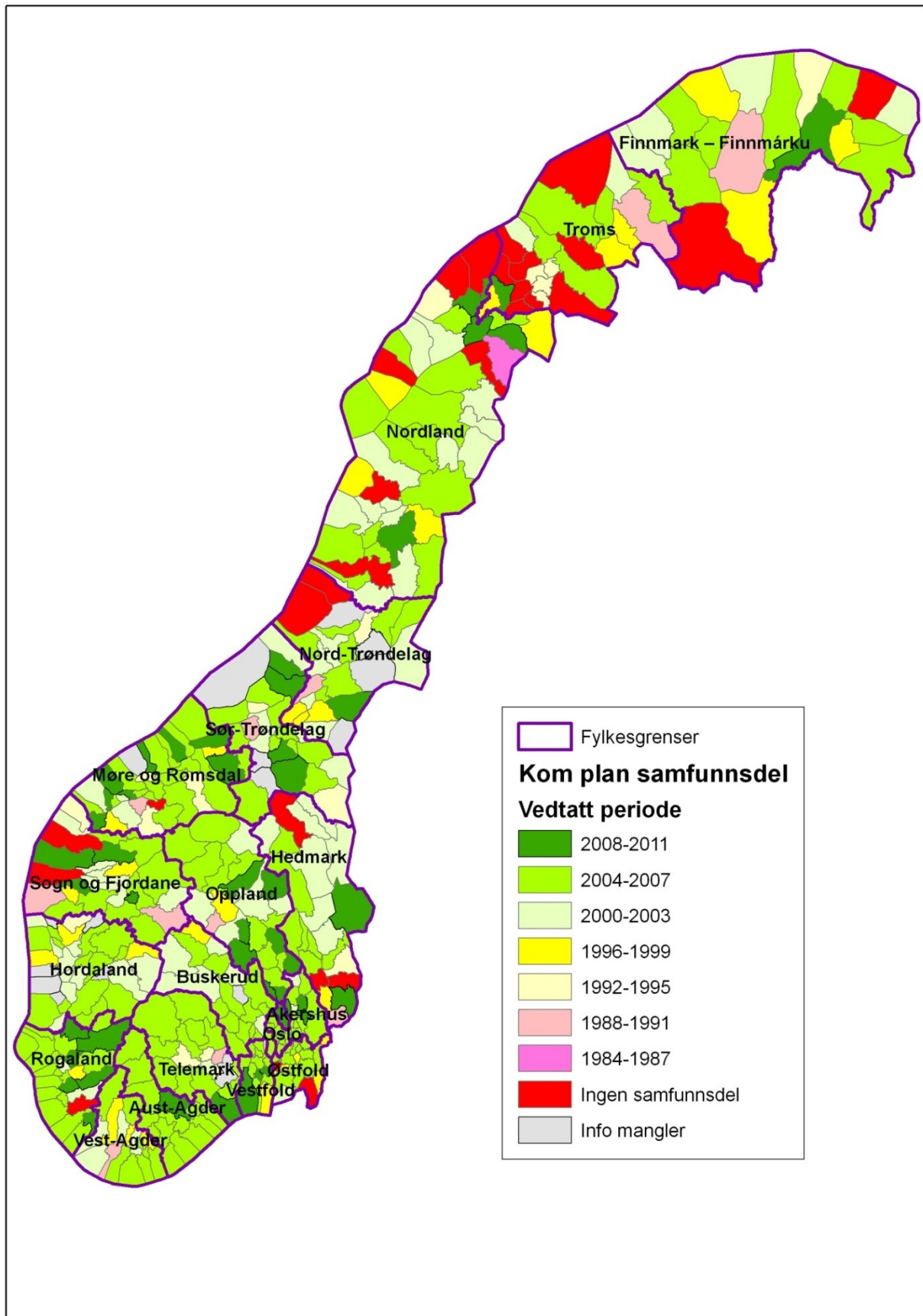
Ansvar for tinglysing av fast eiendom ble overført til Miljøverndepartementet fra 1. juli 2010. Med dette og koblingen til matrikkel og planregistre har vi nå et grunnlag for å få et samlet offentlig eiendomsinformasjonssystem for landet.

geoDep er et webatlas for Norge. Kartdata og annen informasjon vist i geoDep, hentes direkte fra leverandørene av datasettene og er derfor høyaktuelle og ofte sanntidsdata. geoDep eies av departementene.

Oversikt over kommuneplanens arealdel etter år for vedtak.

Oversikt over kommuneplanens samfunnsdel etter år for vedtak.

6 Konsekvensutredninger

Konsekvensutredninger

Plan- og bygningslovens regelverk om konsekvensutredninger (KU) omfatter både tiltak og planer etter plan- og bygningsloven, og i tillegg store utbyggingstiltak som behandles etter annet lovverk, for eksempel vindkraftanlegg etter energiloven. Norge har en felles forskrift som dekker både EU's "plandirektiv" og "prosjektdirektiv".

Loven innebærer at bestemmelsene om konsekvensutredninger nå inngår i bestemmelser for de enkelte plantypene. Arbeidet med konsekvensutredninger er etter dette fullt ut integrert i selve planarbeidet. I henhold til ny lov skal det nå også gjennomføres konsekvensutredning for planer som i vesentlig grad avviker fra kommuneplanens arealdel eller fra områdeplan. På bakgrunn av endringene i ny lov ble også forskriften om konsekvensutredninger revidert i 2009.

Miljøverndepartementet har under arbeid flere veiledere på KU-området. Disse vil forhåpentligvis foreligge i løpet av 2010 eller tidlig i 2011. I tillegg er det satt i gang en

revisjon av forskriften om konsekvensutredninger på bakgrunn av en henvendelse fra EFTAs overvåkingsorgan ESA. Revisjonen vil bli gjennomført i 2010.

Samarbeid med Sør-Afrika

Miljøverndepartementet har i 10 år hatt et institusjonelt KU-samarbeid med departementet for miljø og turisme (DEA) i Sør-Afrika. Hovedfokus i samarbeidet har vært på lov- og forskriftsutvikling, men de senere årene har forenkling av regelverket, utvikling av mer fleksible miljøstyringsverktøy og integrering av plan- og KU-prosessene hatt stadig større fokus.

I mai 2010 ble det avholdt et møte mellom samarbeidspartnerne i Pretoria, hvor erfaringene fra samarbeidet ble oppsummert. Det er også utarbeidet en brosjyre som oppsummerer samarbeidet. Begge lands representanter har uttrykt ønske om en videreføring og videreutvikling av samarbeidet, men det er foreløpig ikke avklart om og i hvilken form samarbeidet skal videreføres.

7 Kompetanse, formidling og forskning

Formidling og kompetanse

Planavdelingen har som en viktig del av sitt arbeidsfelt å formidle planpolitikk, planjuss og god planpraksis til kommuner, fylkeskommuner, fylkesmenn og private aktører. Departementet utfører selv direktoratsoppgaver innenfor faglig utvikling og formidling, siden det ikke er et eget

plandirektorat i Norge. Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Statens forurensningstilsyn og Statens kartverk har i tillegg formidlingsoppgaver knyttet til planlegging innenfor sine ansvarsområder.

Plannytt og Planjuss.

Det blir lagt økende vekt på bruk av departementets nettsider www.planlegging.no. Det er også etablert elektroniske nettverk der ulike sider ved implementering av den nye loven er tema. Departementet har en utstrakt reiseaktivitet til fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner. Bl.a. holdes det plan- og bygningslovsseminarer for kommunene årlig i alle fylkene, der departementet deltar. Det er også etablert flere nettverk for fylkeskommuner og fylkesmenn, knyttet til stedsutvikling, regional og kommunal planlegging, barn og unge osv.

Det legges også økt vekt på formidling av planleggingsaktiviteten, bl.a. som følge av betydelig økt kunnskap om denne gjennom det nasjonale rapporteringssystemet KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering), se www.ssb.no/kostra

Alle departementets avgjørelser i kommunale plansaker blir lagt ut på internett. Avgjørelser og lovfortolkninger publiseres i rettskilderegistret Gyldendal rettsdata.

Samplan 2010-2011

Praktisk kurs/studium i planlegging for ønsket samfunnsutvikling

Hovedtemaer for 2010-2011:

- Plan- og bygningsloven som styringsverktøy
- Styringsutfordringer for planleggingen og planleggeren
- Planleggingsmetoder og -verktøy
- Makt og roller i planleggingen
- Planlegging i et samfunnsperspektiv
- Plan teori
- Lokale eksempler/befaring
- Metodikk for feltarbeid

Tidspunkt og sted for samlinger 2010-2011*:

periode	19.09-24.09	Lillehammer
2. periode	27.09-01.10	Gran
3. periode	22.11-26.11	Bergen
4. periode	14.03-18.03	Tromsø
5. periode	29.05-03.06	Tromsø
6. periode	03.06-07.06	Feltarbeid i Nord-Norge
7. periode	07.06-10.06	Sted i Nord-Norge

* = Med forbehold om endringer

Samplan arrangeres for 38. gang i regi av: KS, Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Forum for Kommunale Planleggere og Forum for Utanning i Samfunnsplanlegging.

Samplan – praktisk opplæring i samfunnsplanlegging.

Veiledning om ny plandel av plan- og bygningsloven

Veiledning om den nye loven skjer dels gjennom konferanser og dels gjennom veiledere på internett.

Fylkene har hatt en eller flere konferanser for kommunene i sitt fylke om de nye planbestemmelsene. Konferansene har som regel vært et samarbeid mellom fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunenes interesseorganisasjon lokalt. De er gjennomført med økonomisk støtte fra Miljøverndepartementet.

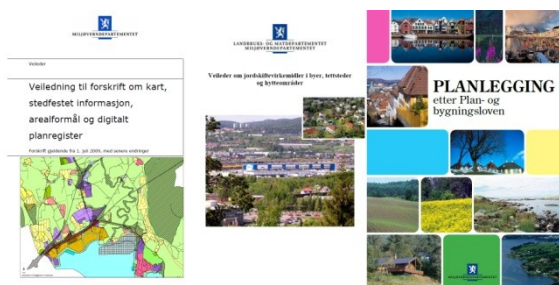
Lovkommentaren, spørsmål og svar og temaveileder.

Miljøverndepartementet har det siste året gitt ut en rekke forskjellige veiledere i forbindelse med iverksetting av ny plan- og bygningslov. Disse oppdateres og suppleres etter hvert på departementets hjemmeside. Det er vår policy at vi ikke skal trykke mer enn nødvendig på papir.

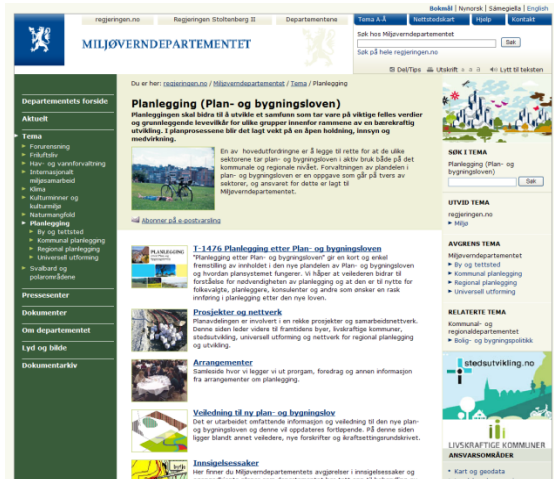
Det utarbeides to typer veiledere:

- "Systemveiledere", som utdyper innholdet av lov- og forskriftsbestemmelsene og viser hvordan de skal eller kan brukes. Her foreligger det en "lovkommentar" som med jevne mellomrom blir supplert med "spørsmål og svar". Det er satt i gang arbeid med veiledere til de fleste kapitlene i loven om kommunal og regional planlegging. I tillegg foreligger det veiledning om kart- og planforskriften og konsekvensutredningsforskriften.
- "Temaveiledere", som tar utgangspunkt i et tema eller en interesse (for eksempel samfunnssikkerhet, barn- og unges interesser, kjøpesentre og reindrift) og beskriver hvordan disse kan ivaretas i planlegging etter loven. Her foreligger det seks veiledere og flere er under arbeid.

Veilederne finnes på www.planlegging.no

Veiledere

Forskning

Planavdelingen har samarbeid med institutter og forskningsmiljøer med mål å sørge for relevant forskning og utredning. Dialog- og styringsmøter med Forskningsrådet, Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og andre sentrale aktører er viktige arenaer.

Planavdelingen bidrar med midler til forskningsprogrammer i regi av Forskningsrådet.

Forskningsprogrammet Demokrati, styring og regionalitet (DEMOSREG) ble etablert i 2005. DEMOSREG skal stimulere til økt kunnskap om lokale og regionale konsekvenser av nasjonale og internasjonale utviklingstrekk i forhold til samfunnsdeltakelse, bosetting, tjenestetilgjengelighet, næringsutvikling og identitet. Programmets mål er å bidra til økt kunnskap om strukturendringer, politikk- og styringsutforming og konsekvenser i skjæringsfeltet mellom sektorer, territoriell enheter og ulike geografiske nivåer. DEMOSREG har en tidsramme på 10 år. I de første fem årene fra 2006-2010 disponerer programmet ca 84 mill. kroner. For denne perioden er det innvilget i alt

22 søknader med en samlet ramme på 80 mill. kroner.

Følgende forskningstemaer har prioritet:

- Økonomisk utvikling og strukturelle omstillingsprosesser
- Offentlig styring og planlegging
- Demokrati og politisk deltakelse

Forskningsprogrammet AREALTRE ble etablert 1. januar 2008. Det er utarbeidet ny programplan kalt *Natur- og næring (2008-2013)*.

Programmet skal:

- Utvikle kunnskap til støtte for næringspolitikk innenfor fiskeri, havbruk, reindrift, skogbruk, jordbruk,

samt kunnskap til støtte for en bærekraftig areal- og ressursforvaltning. Programmet skal spesielt legge til rette for utvikling av kunnskap som bidrar til at Norge gjør bærekraftige endringer i politikk og virkemidler som følge av klimaendringer.

- Utvikle kunnskap til støtte for verdiskaping i norsk skog – og trebasert næringsvirksomhet.

Utvikle kunnskap til støtte for ny areal- og naturbasert næringsutvikling, inkludert bioenergi, og bidra til kunnskap for å øke innovasjon, mangfold og konkurransedyktighet i hele verdikjeden.

8 By- og tettstedsplanlegging

Framtidens byer

Framtidens byer er et samarbeidsprogram (2008-2014) mellom staten, næringslivet og de største byene for å utvikle byområder med lavest mulig klimagassutslipp og et godt bymiljø.

13 byer deltar i programmet¹. De har forpliktet seg til å redusere sin andel av de nasjonale klimagassutslippene med 35 prosent innen 2030. Byene overoppfyller dermed Klimaforliket, som er et politisk kompromiss om

¹ De 13 byene er Oslo, Bærum, Drammen, Sarpsborg, Fredrikstad, Porsgrunn, Skien, Kristiansand, Sandnes, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Norges miljø- og klimapolitikk mellom partiene på Stortinget. Også KS, som er kommunenes arbeids-giver-, interesse- og medlems-organisasjon, er samarbeidspart.

4 departementer er med. I tillegg til Miljøverndepartementet, som leder programmet, deltar Samferdselsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet og deres underliggende etater.

Det er undertegnet en avtale med Næringslivets hovedorganisasjon (NHO), Handelens og service-nærings hovedorganisasjon (HSH) og Finansnærings fellesorganisasjon (FNO) om å samarbeide i Framtidens byer.

Prioriterte områder

Arbeidet skal konsentreres om virkemidler og tiltak for å redusere klimagassutslippene fra *vegtransport, stasjonær energibruk, forbruk og avfall* samtidig som det skal utvikles *strategier for å møte klimaendringene*. Byene skal også utvikle et godt miljø, bedre helse for beboerne og gode utviklingsmuligheter for næringslivet.

Det er i gang omlag 40 ulike prosjekter og samarbeidstiltak i regi av Framtidens byer. I tillegg gjennomfører byene sine egne handlingsprogrammer som bygger opp under målene på alle innsatsområder. Framtidens byer virker som en ekstra stimulans og er en viktig overbygning for byenes miljø- og klimaarbeid.

Stat – kommune - næringsliv

Gjennom økt samhandling ønsker stat, kommune og næringslivet å utnytte tilgjengelige ressurser bedre, utvikle mer effektive virkemidler og prøve ut nye tiltak for å fremme klima- og miljøvennlige byer. Regionale myndigheter, befolkningen og organisasjoner trekkes med i arbeidet.

I programmet er det et mål at staten og kommunene går foran med et godt eksempel og feier for egen dør i klimaarbeidet. Dette gjelder særlig miljøsertifisering av offentlig virksomhet og offentlige anskaffelser. Det er bl.a. samarbeid om leverandørutviklingskontrakter mellom offentlige innkjøpere og næringslivet der hensikten er å utvikle mer miljøvennlige produkter og tjenester.

På Miljøverndepartementets budsjett er det avsatt 35 mill NOK til programmet i 2010. I tillegg blir ordinære statlige midler styrt inn mot måloppnåelse i Framtidens byer. Samferdselsdepartementet bruker årlig ca 330 mill NOK for å stimulere de 13 byene til økt kollektivsatsing og redusert bilbruk. Enova, som disponerer betydelige fondsmidler til energiøkonomisering og overgang til fornybar energi, støtter en rekke prosjekter i Framtidens byer. Også andre statlige stimuleringsordninger blir brukt til tiltak i byene.

Organisering

For å sikre god politisk og administrativ forankring, ledes programmet av et årlig *politisk toppmøte* med statsråder, ordførere/ byrådsledere og politisk ledelse i KS. Det praktiske samarbeidet er organisert i fire fagnettverk med deltakende byer. næringslivet og statlige instanser, for henholdsvis areal og transport, energi i bygg, forbruk og avfall og klimatilpasning.

Nettverkene ledes av departementene, men til hvert nettverk er det tilknyttet en faglig koordinator.

Det legges stor vekt på formidling av og informasjon om tiltak og resultater gjennom egen nettside. www.framtidensbyer.no

Byene som er med i Framtidens byer

Groruddalssatsingen

Groruddalen i Oslo består av fire bydeler med til sammen 130 000 innbyggere og ligger nordøst i Oslo. Området preges av drabantbybebyggelse. Levekårsundersøkelser har vist at bydelene kommer dårligere ut enn mange andre bydeler i Oslo. Høy grad av gjennomgangstrafikk har gitt utfordringer knyttet til støy- og trafikkforurensing. Over 40 prosent av befolkningen i Groruddalen har innvandrerbakgrunn.

Groruddalssatsingen er et bredt samarbeid mellom Regjeringen og Oslo kommune, og regnes som det største byløftet i nyere norsk historie. Satsingen varer fra 2007 til 2016. De fire første årene har Oslo kommune bevilget 200 og staten 460 millioner kroner.

Hovedmålet er bærekraftig byutvikling og synlig miljøopprustning i Groruddalen med bedre livskvalitet og levekår. Det utvikles et lokalt og inkluderende samarbeid med beboere,

organisasjoner, borettslag, næringsliv, bydeler og offentlige institusjoner. Groruddalens identitet og stolthet skal styrkes.

Organisering

Groruddalssatsingen er organisert med fire program som hver er forankret i ett departement og i en byrådsavdeling i kommunen. De fire bydelene i Groruddalen er involvert i alle programmene.

Program 1: Miljøvennlig transport

Program 2: Alna, grønnstruktur, idrett og kulturmiljø

Program 3: Bolig-, by- og stedsutvikling

Program 4: Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering

Av 214 tiltak under arbeid i 2009 ble 82 slutført eller videreført.

Strategier i program 2

Miljøverndepartementet har sammen med Friluftsetaten i Oslo kommune hovedansvar for

Groruddalssatsingen

program 2. Hovedmålet her er å styrke Groruddalens blågrønne struktur og naturmangfold, gi bedre forhold for friluftsliv, fysisk aktivitet og idrett, og bedre luftkvalitet. Kulturminner skal vernes og brukes og dalens historieforståelse skal styrkes.

Det arbeides etter tre strategier:

- Sikre sammenhenger i grønnstrukturen på langs og tvers av dalen.
- Etablering av en bydelspark i hver bydel.
- Verne og utvikle en Akergård som møtested i hver bydel.

Aksjon vakrere Groruddal

I 2009 bevilget departementet 10 mill kr av regjeringens tiltaksmidler til rydding og forskjønnning av dalbunnen i Groruddalen. Regjeringen ønsket et samarbeid mellom næringslivet og offentlige etater, og målet var økt sysselsetting og bedre miljø, samt tilgjengelighet til miljøvennlig transport. Prosjektet er godt i gang og ledes av Samferdselsetaten i samarbeid med MD.

Områdeløft

Områdeløft støttes av Kommunal- og regionaldepartementet ved Husbanken og er en helhetlig satsing innenfor et geografisk avgrenset område i hver bydel med spesielle utfordringer. Satsingen omfatter både fysiske, sosiale, kulturelle og miljømessige tiltak. Hovedfokus for områdeløftene er å bedre bomiljøet slik at livskvalitet og levekår blir bedre for beboerne.

Det legges stor vekt på formidling av og informasjon om tiltak og resultater blant annet gjennom følgende nettside:

<http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/>

Plansamarbeid om areal og transport I Oslo og Akershus

Som oppfølging av Stortingets vedtak er det etablert et samarbeid om areal og transportplanlegging mellom Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. Hensikten er å få et felles grep rundt overordnet areal- og transportplanlegging I den første fasen skal det utarbeides en planstrategi og et planprogram for en felles regional plan for areal og transport i hovedstadsregionen. Planen skal inneholde grenser mellom utbyggingsområder og områder avsatt for landbruk, natur og friluftsliv. Miljøverndepartementet leder arbeidet med strategi og program, mens de regionale myndigheter overtar ansvaret etter det. Det har vært innhentet nyttige erfaringer fra arbeidet med Fingerplanen i København og Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFs).

Kjøpesentra

Forskrift om rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre har nå vært i funksjon i to år. Bestemmelsen

gjelder for hele landet og skal legges til grunn for regionale planer om kjøpesentre og senterstruktur. Pr. 2010 har alle fylkene i landet slike regionale planer.

Kjøpesentre kan etter dette bare etableres eller utvides i samsvar med godkjente fylkesplaner eller fylkesdelplaner. Bestemmelsen har ført til et nytt fokus på kjøpesentrenes betydning for utviklingen av byer og steder.

Bestemmelsen blir aktivt fulgt opp av fylkesmennene. Flere fylkeskommuner er i gang med å revidere sine regionale planer for kjøpesentre og senterstruktur, bl.a. med sikte på å innføre regionale planbestemmelser.

De største utfordringene i praktiseringen av planene, er betydningen av et nytt kjøpesenter for eksisterende handel, skillet mellom ulike typer varehandel og lokalisering av store landsdekkende (internasjonale) kjeder.

Foto: Kjøpesenter i Farsund.

Stedsutvikling

Stedsutvikling er et satsingsområde i mange kommuner og fylkeskommuner. I den økende konkurransen mellom kommuner om å sikre seg flere innbyggere, kvalifisert arbeidskraft og nye arbeidsplasser, blir betydningen av stedenes og regionenes attraktivitet

stadig viktigere. Fra regjeringens side er det et mål å opprettholde balansen mellom by og land og dempe utbyggingspresset i og rundt de store byene.

Små og mellomstore byer

De små og mellomstore byene er viktige som regionale motorer og ankerfester for befolkningen. De er også funksjonelle sentre for mindre by- og tettstedsregioner og sentre for tjenester, varierte arbeidsplasser og kompetanse- og kunnskapsmiljøer. Samtidig står byene overfor store klima- og energiutfordringer. MD har nå påbegynt et arbeid med å utvikle strategier for å styrke kompetansen i disse bykommunene og bidra til en mer bærekraftig utvikling. Koblinger til Framtidens byer er sentralt.

Forum for stedsutvikling

Undersøkelser viser at mangel på kompetanse og kapasitet innen stedsutvikling, planlegging og miljø er en stor utfordring for mange kommuner, særlig de mindre. For å støtte opp om kommunenes arbeid er det derfor etablert et nasjonalt faglig forum bestående av ulike statlige departementer og direktorater. Forumet arrangerer blant annet 3-4 årlige konferanser for kommunene og har i tillegg utviklet en felles, nasjonal nettportal om stedsutvikling til faglig støtte og inspirasjon: www.stedsutvikling.no.

Forumet har også som mål å styrke samarbeidet på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. MD har her en pådriverrolle.

Lys

MD vil i årene fremover satse sterkere på belysning i stedsutviklingen, både ut ifra et energi- og klimaperspektiv og for å utvikle mer attraktive, trygge og tilgjengelige steder. Hele 7-8% av

Norges energiforbruk går i dag til belysning (15% av el-forbruket).

Foto: Bevisst bruk av lys for å synliggjøre gangfelt.

Det arbeides nå med en nasjonal veileder om temaet og det vurderes også å utvikle en nasjonal handlingsplan for lys.

Koblinger til andre satsinger
Stedsutvikling har klare koblinger til andre av MDs satsinger som Framtidens byer, verdiskapingsprogrammene på natur- og kulturminneområdet, Livskraftige kommuner, pilotprosjekter for universell utforming, nasjonal reiselivsstrategi og fjellpolitikken.

Bymiljøprisen

Bymiljøprisen utdeles årlig til en by eller et tettsted som tar en ledende rolle for byutvikling og forbedring av bymiljøet i samarbeid eller partnerskap med andre aktører gjennom planlegging, gjennomføring og praksis.

Både byer og tettsteder kan motta den årlige Bymiljøprisen. Prisvinner utpekes av en uavhengig jury

oppnevnt av Miljøverndepartementet. Prisen skal inspirere til mer bærekraftig by- og tettstedsutvikling og miljøvennlig praksis.

”Vannet og byens liv” var tema for Statens bymiljøpris i 2010 og Trondheim ble kåret som vinner på et seminar den 14. juni i Operaen i Oslo.

Ilabekken har ligget i rør og ble åpnet i forbindelse med et stort veiprosjektet. Det er ryddet opp langs bredden og tilrettelagt slik at folk kan gå langs bekken fra Bymarka gjennom et boligområde og ned til fjorden.

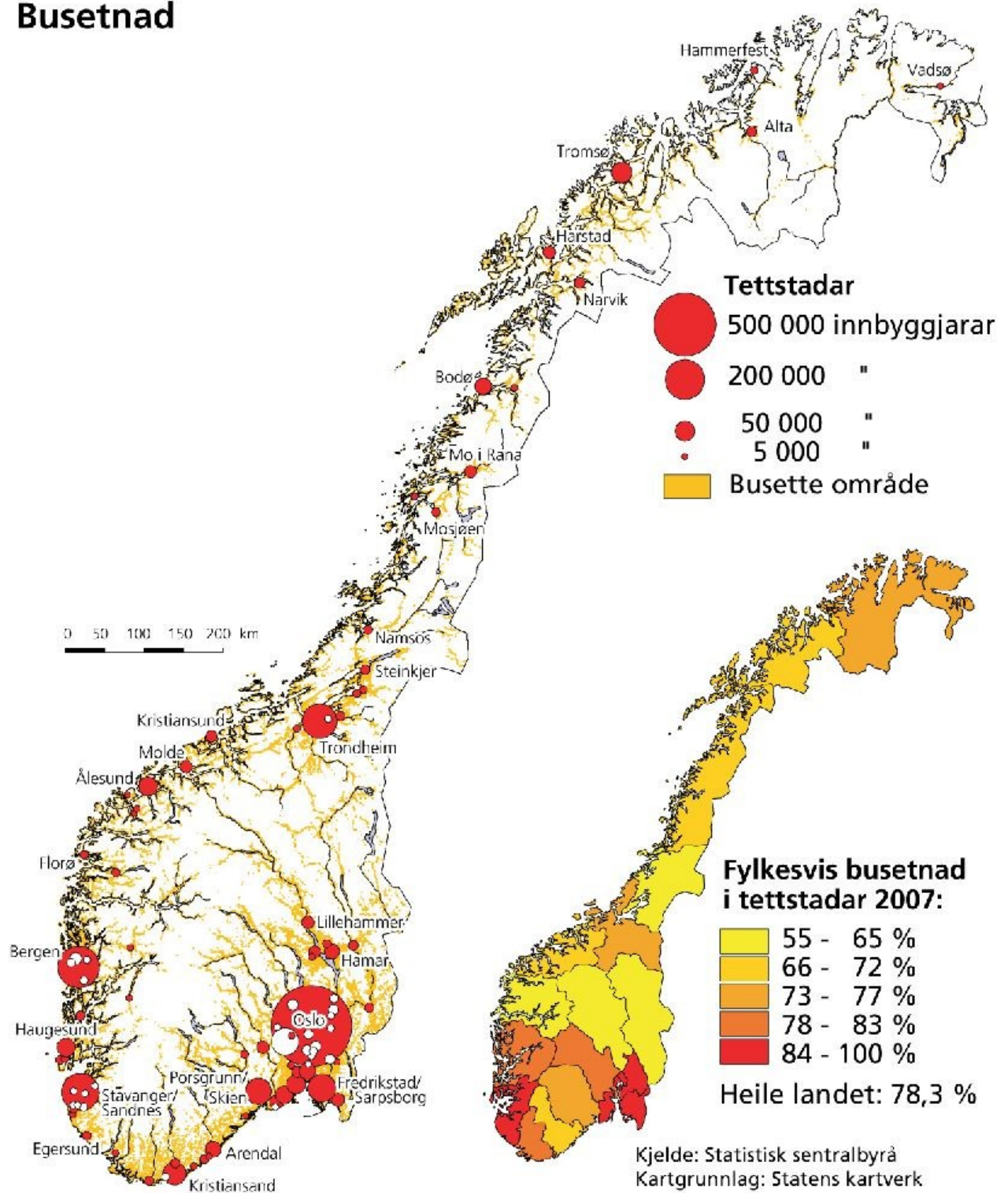
Åpningen av Ilabekken er et eksempel på godt samarbeid mellom flere etater. Trondheims samarbeid med Statens Vegvesen gjorde at gjennomfartstrafikken ble ført gjennom byen på en måte som knytter byen tettere til havna og til fjorden.

Foto: Ilabekken i Trondheim.

Nærmere informasjon om bymiljøprisen og tidligere prisvinnerne finnes på www.planlegging.no

Busetnad

9 Planlegging utenfor byer og tettsteder

Bygging i strandsonen (100-metersbeltet langs sjøen)

Den norske regjeringen har som mål å stanse uheldig bygging i strandsonen. Kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn oppfordres derfor til en streng praksis ved behandlingen av dispensasjoner og planer i 100-metersbeltet langs sjøen.

Skjerpet strandsonevern

Byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen har eksistert siden 1965, men det er likevel et vedvarende press om bygging mange steder i landet. I plan- og bygningsloven er byggeforbudet videreført, og de hensyn som begrunner forbudet er tatt inn i lovteksten. Videre er bestemmelsen om dispensasjon strammet inn, bl.a. ved at kriteriene for å gi dispensasjon er angitt tydeligere. Det er også innført en mulighet til å overføre dispensasjonsmyndigheten fra kommunen til regionalt eller statlig organ i spesielle tilfeller. Målet med de nye reglene er at bygging i strandsonen skal skje i medhold av plan, slik at utbyggingsinteressen veies mot hensynet til friluftsliv, natur, landskap og andre allmenne interesser.

Statlige planretningslinjer

I forbindelse med lovarbeidet ble det utarbeidet et forslag til statlige retningslinjer for en differensiert strandsonopolitikk. Retningslinjene skal være grunnlag for planleggingen i kommunene og ta hensyn til at det er ulike forhold langs kysten. I forslaget er kysten delt inn i områder med mye eller lite press. Forslaget har vært på høring og blir nå fulgt opp på grunnlag av høringen.

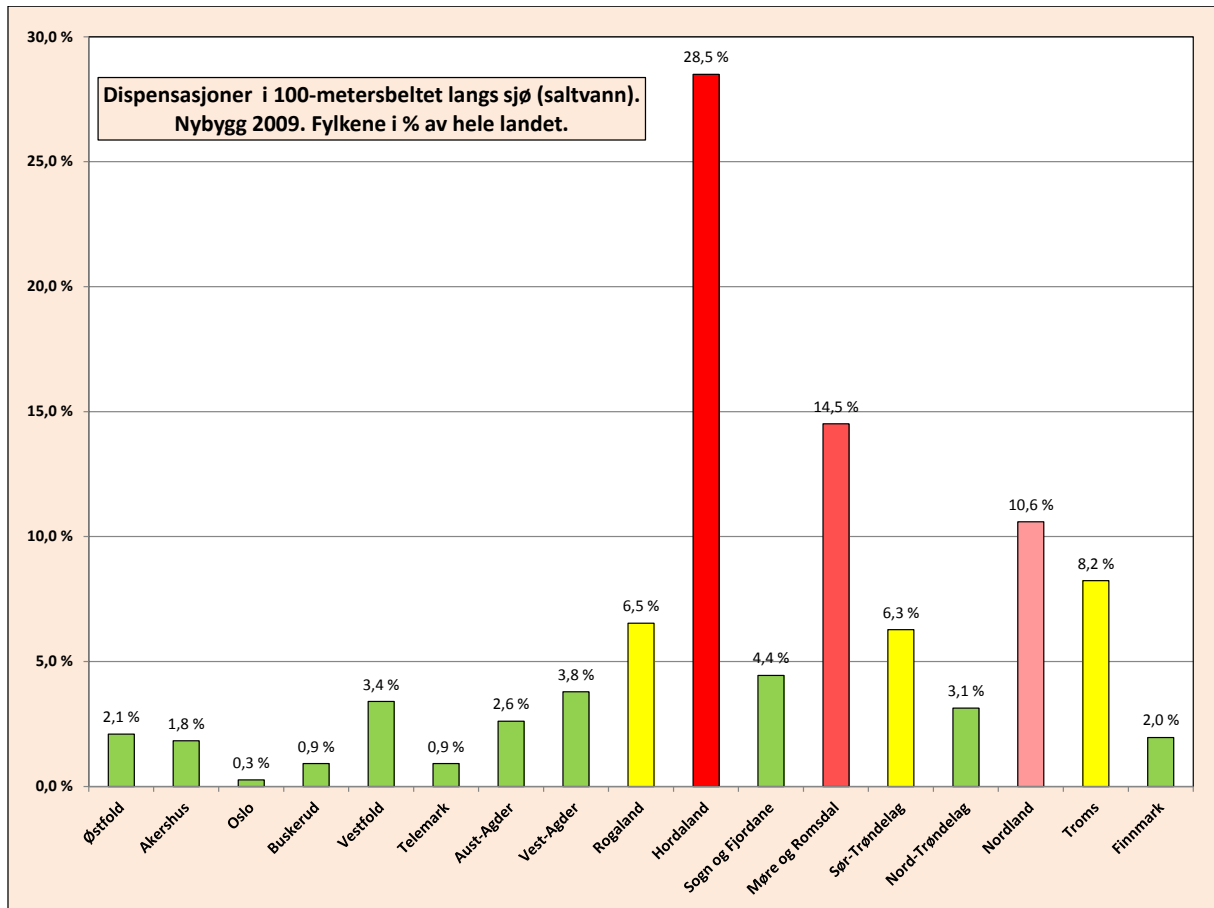

Kystsoneplaner

Fiskeridirektoratet gjennomfører årlig en kartlegging over status for kystkommunenes arbeid med kystsoneplanlegging.

Oversikten per 31.12.2009 viser at av landets i alt 276 kommuner med kystlinje er det i dag kun åtte som ikke har utarbeidet egne kystsoneplaner.

De åtte som mangler er i all hovedsak kommuner i indre fjordområder eller kommuner med liten kystlinje.

Dispensasjoner i 100-metersbeltet fylkesvis 2009

Vindkraft

Mål

Regjeringen satte i 2006 et samlet mål på 30 TWh økt fornybar energi-produksjon og energieffektivisering i 2016 i forhold til 2001.

Norge har naturgitte forutsetninger for at vindkraft vil kunne bli et viktig og betydelig bidrag til miljøvennlig fornybar energi. Det er i 2009 og første halvdel av 2010 gitt en rekke konsesjoner, slik at det samlet nå er gitt konsesjon for utbygging av mer enn 9 TWh vindkraft. Videre foreligger det søknader eller

meldinger for mer enn 100 prosjekter, tilsvarende litt under 65 TWh.

Status

Til tross for gode vindforhold og et stort antall gitte konsesjoner er det pr. juni 2010 bare bygget ut 6 større og 11 mindre vindkraftanlegg i Norge tilsvarende 410 MW (1,2 TWh). I 2009 ble det ikke bygget noen større anlegg i Norge.

Usikkerheten om de økonomiske rammebetingelsene for vindkraft har medført at det er foretatt få investeringsbeslutninger de siste årene. Norge har fram til i dag hatt

en ordning hvor anlegg som har fått konsesjon kan søke det statlige selskapet ENOVA om investeringsstøtte. Hittil i 2010 har ENOVA gitt 631,5 millioner kroner i støtte til tre vindkraft-anlegg. På lengre sikt vil det vedtatte felles el-sertifikat-markedet med Sverige kunne bedre rammebetingelsene for vindkraft.

Nasjonale retningslinjer

Koordinering av arbeidet med vindkraft er i Miljøverndepartementet lagt til planavdelingen. I lys av de omfattende vindkraftplanene har avdelingen initiert flere sentrale tiltak for å sikre en mer helhetlig og langsiktig vindkraft utbygging.

Nasjonale retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg anbefaler kommuner og fylkeskommuner til aktivt å vurdere egnede områder til vindkraft-formål i overordnede arealplaner.

Regionale planer

Tre fylker (Rogaland, Sør-Trøndelag og Nordland) har til nå vedtatt fylkesdelplaner for vindkraft, og i flere fylker pågår slikt planarbeid.

Tematiske konfliktvurderinger

Det gjennomføres videre løpende *tematiske konfliktvurderinger* av alle meldte og omsøkte vindkraft-

prosjekter. Konfliktvurderingene omfatter miljø-, reindriffs- og forsvarsinteresser og bidrar til en mer helhetlig og samlet vurdering. Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren foretar vurderingene på miljøområdet.

Konfliktvurderingene inngår i grunnlaget for behandlingen av konsesjonssøknader etter energiloven og planer etter plan- og bygningsloven.

Havenergi

Potensialet for offshore vindkraft og særlig fra flytende havmøller langs norskekysten er stort. Stortinget vedtok tidlig i 2010 en ny lov om fornybar energi til havs (havenergiloven). Samtidig er det også lagt fram en nasjonal strategi for havbasert fornybar energi.

Miljøverndepartementet og underliggende direktorater samarbeider nå med energimyndighetene om å vurdere aktuelle utbyggingsområder for lokalisering av offshore vindkraft. Arbeidet vil resultere i et program for en strategisk konsekvensutredning i løpet av høsten 2010.

Sikring av villreinens leve-områder

Nasjonale villreinområder

Norge er det eneste landet i Europa med intakte høyfjellsøkosystemer med bestander av villrein. Villreinen er derfor en norsk ansvarsart. Det framgår av naturmangfoldlovens § 5 at *artene og deres genetiske mangfold skal ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder*. Fjellet og villreinen er viktig for utviklingen av fjellbygdene, og det er viktig å avklare gode utviklingsstrategier som både gir livskraftige villreinstammer og levende bygder.

Regjeringen følger opp satsingen på villrein i St.meld. nr. 26 (2006-2007), og villreinens sentrale plass i norsk fjellfauna skal sikres gjennom regionale planer etter plan- og bygningsloven og ved etablering av europeiske og nasjonale villreinområder. Dette er en stor satsing der departementet samarbeider med blant annet fylkeskommunene, fylkesmennene og Direktoratet for naturforvaltning om regionale planer for sentrale deler av den sør-norske fjellheimen.

Innen utgangen av 2012 skal det foreligge planer for de ti viktigste villreinområdene. Planene skal gi rammene for en mer helhetlig arealforvaltning på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Fylkeskommunene leder planarbeidet og mottar faglig og økonomisk støtte til dette. Som en del av planarbeidet oppdateres villreinkartene og det gjennomføres en rekke utredninger. Stiftelsen Norsk Villreinsenter bidrar som informasjons- og

kompetansesenter i prosessen. Kommunene er aktivt med i de regionale planprosessene.

Først ut er planene for Rondane, Sølnekletten og Hardangervidda (områdene 7, 19 og 20 på kartet) som forventes lagt til offentlig ettersyn høsten 2010. De andre planområdene har også satt i gang planprosessen.

Nasjonale villreinområder og forslag til europeiske villreinregioner

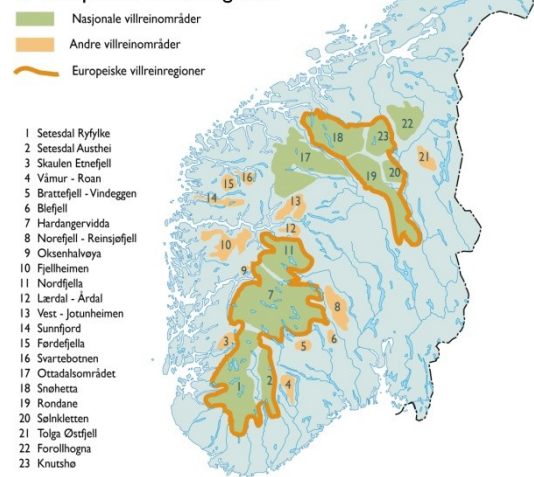

Fig. Nasjonale villreinområder og europeiske villreinregioner. Kilde. NINA, revidert 2008.

Foto: Per Jordhøy©

10 Andre utviklingsprosjekter

Livskraftige kommuner

For å styrke kommunenes plan- og miljøkompetanse og legge grunnlag for en offensiv miljøpolitikk i kommunene, har Miljøverndepartementet i perioden 2006 – 2010 gjennomført programmet Livskraftige kommuner – kommunenettverk for miljø- og samfunnsutvikling. KS – Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon – har vært operatør for programmet.

Oppfølging av klima-, areal- og miljøpolitikken forutsetter at det finnes faglig kompetanse og ressurser til å arbeide med disse utfordringene på en systematisk og langsiktig måte i kommunene. Kommunenes klart viktigste hindring i dette arbeidet, har vært manglende kapasitet i kommuneorganisasjonen, dernest manglende kompetanse. Mange kommuner har også problemer med å rekruttere kompetent personell, viser erfaringer fra programmet.

Mer enn 200 kommuner har deltatt i programmet. Så godt som alle har arbeidet med klima og energi. 98 % av norske kommuner har, eller er i ferd med å få på plass, en klima- og energiplan per 1. juli 2010, noe som er i tråd med forventningene i den statlige planretningslinjen.

Rapporter fra kommunene viser at de har opplevd stadig bedre resultater av nettverksarbeidet over tid. Flere av nettverkene vil fortsette samarbeidet i en eller annen form etter programperioden. Satsingene i programmet er også i ferd med å bli nedfelt i de kommunale planstrategiene som skal utarbeides i henhold til ny plan- og bygningslov.

Kommunenes har gjennom programmet styrket sin evne til å drive miljø og samfunnsutvikling. Omtrent 4/5 av deltakerkommunene opplever middels eller stor grad av resultater. Det er kommuner med relativt gjennomsnittlige forutsetninger for å arbeide med miljø og samfunnsutvikling som har hatt størst utbytte av å delta i nettverksarbeidet.

Mange kommuner har fortsatt behov for utviklingsbistand og støtte innen miljø og samfunnsutvikling, særlig når en går over i gjennomføringsfasen. Bistand til å styrke kommunenes kapasitet og kompetanse innen bærekraftig lokalsamfunnsutvikling vil blant annet bli ivarettatt gjennom en ny satsing i regi av Kommunal- og regionaldepartementet – "*Lokalsamfunnsutvikling i kommunene*", der fylkeskommunene har en viktig oppfølgingsrolle.

Andre konkrete oppfølgingsbehov som er identifisert i programmet er knyttet til utviklingsverktøy innen statistikk, planlegging og kommunikasjon, utviklingsbistand fra det regionale nivå, samt tiltak for å bedre rekrutteringen, styrke plan- og miljøkompetansen i kommunene og ikke minst oppfølging av klimatiltak. Det er gjennom programmet blant annet utviklet et statistikkverktøy og en publiseringsløsning for miljøstatus i kommunesektoren.

Universell utforming (design for alle)

Universell utforming kom inn i formålet i ny plan- og bygningslov i 2009. Til grunn ligger at likeverdige muligheter til deltakelse skal sikres sterkere gjennom samfunnsplanlegging og på viktige samfunnsområder.

Kommunene kan i sin planlegging stille krav til utforming av bygninger og boliger og hvor stor andel som skal være universelt utformet innen et område. De nasjonale forskrifter sier hvordan kravet om universell utforming skal være oppfylt. Boliger skal kunne ha alle sine hovedfunksjoner trinnfritt på ett plan. Miljøverndepartementet legger vekt på at alle kommuner skal bruke sine virkemidler i planleggingen aktivt for å nå visjonen om *Norge universelt utformet i 2025*. Det samarbeides for å utdype dette i en felles veileder til *statlige planretningslinjer* og de *byggtekniske forskrifter*.

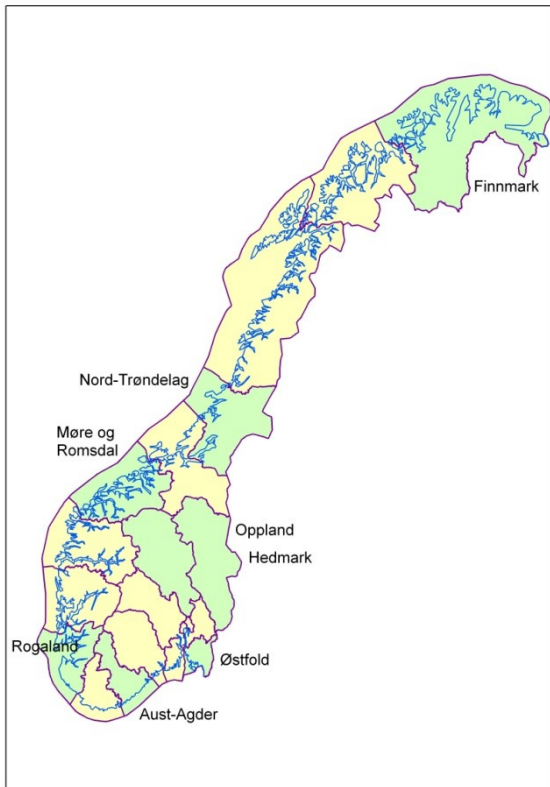

Departementet arbeider med flere tiltak fastsatt i *Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009 - 2013 - Norge universelt utformet 2025* som ble vedtatt i 2009.

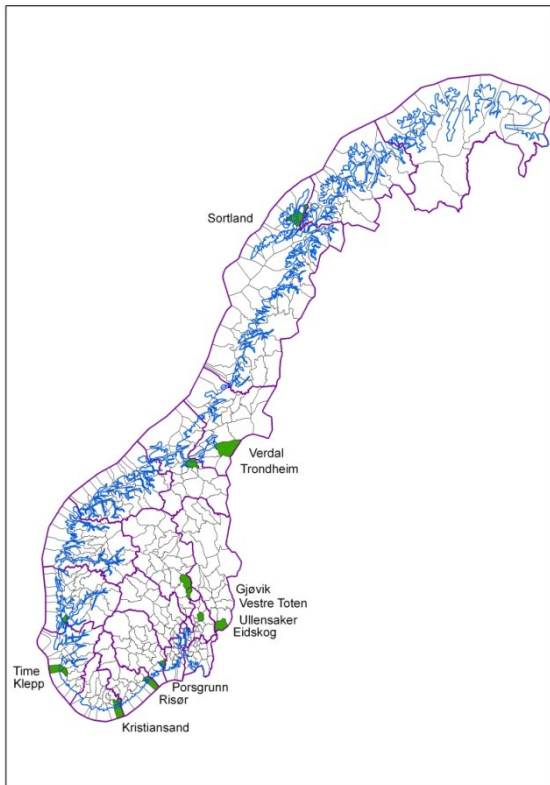
Ressurskommuner og pilotfylker for universell utforming

Et fylkesrettet prosjekt med åtte fylker ble igangsatt i 2009. Det bygger på erfaringer med tilsvarende pilotkommuner fra perioden 2005 – 2008. (Rapport fra kommunesatsningen 2005 – 2008 finnes her: <http://www.twm.no/md/>) Flere av kommunene som deltok i denne perioden fortsetter som *ressurskommuner*.

Hensikten er å utvikle god praksis for å fremme universell utforming i kommunal og regional forvaltning og planlegging. Disse kommunene og fylkene utveksler erfaringer gjennom samlinger og skal initiere utvikling på feltet innen egen organisasjon, men særlig involvere nye kommuner og fylker i arbeidet. Målet er at 25% av alle kommuner skal ha deltatt aktivt i nasjonale utviklingsprosjekt med hovedvekt på universell utforming innen 2014. Videre skal alle kommuner og fylkeskommuner ha integrert universell utforming som et prinsipp i sin kommunale og regionale planlegging innen 2015. I 2009 hadde ¼ av alle kommuner en plan for universell utforming og syv av 19 fylkeskommuner hadde det. I 2005 var det ingen.

Åtte fylker (markert i grønt) er pilotfylker for universell utforming.

Pilotkommuner for universell utforming.

Aktiviteter og eksempler:

Universell utforming i Framtidens byer
Statens kartverk kartlegger tilgjengelighetstilstanden i kommunesentra.

Universell utforming i friluftslivspolitikken gjennom oppdrag til Direktoratet for naturforvaltning.

Kart: Designhåndbok for utbygging av et nytt sentrumsnært område i Kristiansand.

Miljøverndepartementet deltar i Nordisk sektornettverk for bygg- og planeringsfrågor under NMR-organet Nordisk Handikappolitisk Råd. MD ser gjerne at de nordiske planmyndigheter i større grad kunne møtes i dette organet for å drøfte tilgjengelighetsutfordringer som kan knyttes til lokal og regional planlegging.

Nettstedet www.universell-utforming.miljo.no gir løpende informasjon om aktiviteter i Norge. Det bringer også informasjon på engelsk.

